

METİNLERLE EĞİTİM TARİHİ

İSMAİL GÜLEÇ - SEDA DEMİR

Bu PDF dokümanı, kitabın bir kısmını içermektedir.
DBY okurları için özel olarak oluşturulmuştur.

“dün”den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

“dün”den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

© 2025, DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI™

Tüm hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım amacıyla ve araştırma için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir şekilde kopya edilemez, elektronik ve mekanik yolla çoğaltılıp, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

DBY: 453

Edebiyat: 245

ISBN 978-625-5905-21-5

Sertifika No: 52315

Baskı Tarihi: İstanbul, 2025

Yazarlar: İsmail Güleç - Seda Demir

Dizi Editörü: Furkan Öztürk

Yayın Yönetmeni: İrfan Güngörür

Baskı Hazırlık: DBY Ajans

Baskı/Cilt:

Birlik Fotokopi Baskı Ozalit ve Gıda San. Tic. Ltd. Şti.
(Sertifika No: 52846)

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI / Library Cataloging-in-Publication Data (CIP)

Metinlerle Eğitim Tarihi

Prof. Dr. İsmail Güleç (1970-) , Dr. Seda Demir (1984-)

İstanbul : DBY Yayınları, 2025.

176 s. ; 13,5 x 21,0 cm ____ (DBY Yayınları ; No. 453)

ISBN 978-625-5905-21-5

1. Eğitim Tarihi, 2. Eğitim Felsefesi, 3. Metin Temelli Eğitim/Öğretim

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI

Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4

Çağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul

www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

Tel.: +90 212 526 98 06

İçindekiler

Önsöz	9
Sümerlerde Eğitim ve Öğretim	11
Okullar, Öğretmenler, Öğretim Yöntem ve İçerikleri, Disiplin.....	13
İlk ‘Yağcılık’ Örneği.....	19
Metin: Bir Baba ve Oğul Diyalogu; İlk İşlenen Gençlik Suçu Örneği.....	21
Kadim Mısır’da Eğitim ve Öğretim	26
Kâtiplik Eğitim İçeriği ve Öğretim.....	30
Kadim Mısır Eğitiminden Örnek Bir Metin: Tanrı Thoth’a Yakarış	32
Kadim Çin’de Eğitim ve Konfüçyüs	35
Kadim Çin’de Okullar	36
Konfüçyüs’te Anahtar Kavramlar.....	41
Örnek Metin: Konfüçyüs’ten Konuşmalar.....	43
Kadim Hind’de Eğitim	47
Hintlerde Okul	49
Hinduizm Metinleri	51
Pança Tantra	53
Ezop Masalları	57
Yahudilik ve Tevrat’ta Eğitim	59
Öğretim İçerik ve Yöntemleri.....	65
Tevrat’ta Eğitim.....	67

Antik Yunan'da Eğitim	72
Homeros'un <i>Iliada</i> 'sına göre bir öğrenci neleri bilmelidir?	73
Atina ve Sparta Ekolleri	78
Atina	79
a. Eski Eğitim Dönemi	80
b. Yeni Eğitim Dönemi	81
Yaşlara Göre Eğitim Evreleri	83
Okula başlama	83
Öğretmenlik	88
Sparta	89
Antik Yunan'da Yeni Eğitim Dönemi Düşünürleri	91
Sokrates	91
Sokrates bir nebi midir?	102
1. Eğitimin amacı erdemdir.	103
2. Kendini tanımak elzemdir.	104
Eflatun (Platon)	106
Aristoteles	115
Roma'da Eğitim ve Okul Hayatı	123
Erken Dönem Roma Eğitimi	124
Grek Etkisi Altında Roma Eğitimi	127
Latin Okul Sistemi	128
Roma'da Okul Sistemi	130
a. İlkokul (Ludus)	130
b. Ortaokul (Gramer Okulu)	131
c. Lise ve Yüksekokul (Rhetor)	132
Roma Eğitiminin Grek Eğitiminden Farkları	135
Ders Kitapları	135
Okul Hayatı ve Öğretmenler	136
Köle Öğretmenler	137
Roma'da Öğrenci Olmak	139
Disiplin ve Ceza	141
Kölelerin Eğitimi	142

Roma Öğretiminde Önemli Düşünürler	143
Marcus Tilius Cicero (İÖ 106-43)	143
Lucius Annaeus Seneca (İÖ 4-65)	146
Marcus Fabius Quintilianus (İS 30-100)	148
Plutarch (İS. 46-125)	151
Hristiyanlık ve Eğitim	153
Hristiyanlığın ilk dönemlerinde eğitim	153
İlk Hristiyan Okulları ve Kateşizm Etkisi	154
Hristiyanlığın Resmî Din Kabul Edilişi ve Konstantin Dönemi Etkisi... 154	
Manastırlarda Dini Eğitim ve Değerler Eğitimine Geçiş	154
İmparatorluk Dönemi	155
Roma'da Hristiyan Eğitimin Başlaması	158
Ahd-i Cedid'den (İncil) eğitime dair ayetler	161
Aziz Augustinus	162
Erasmus (1466-1536)	164
Son Söz	169
Kaynaklar	173

Önsöz

Metinlerle Eğitim Tarihi, 2012-2015 yılları arasında Eğitim Programları ve Öğretimi Tezsiz Yüksek Lisans Programında aynı adla verdiğim dersin notlarının kitaba dönüştürülmüş halidir.

Eğitim Fakültesi'nde çalıştığım yıllarda genellikle güncel eğitim sorunları ile ilgilendikleri, eğitimin felsefesine ve toplumsal temelleri üzerinde yeterince durulmadığını fark etmiştim. Benden bir ders ile programa katkı sunmam istendiğinde eksikliğini gördüğüm bu konu üzerinde durmak istedim ve bir içerik hazırladım. Filozofların ve din bilginlerinin eğitime dair görüşlerinin yer aldığı metinleri veya kitaplarındaki eğitime dair olan kısımları tespit edip üzerinde konuşmak, bugün ile karşılaştırmayı düşündüm. Sümerlerden Aydınlanma Çağı filozoflarına kadar getirmek istedim ancak ders saati ve dönem izin vermeyince Orta Çağ başlangıcı ve Hristiyanlığın hüküm sürmeye başladığı dönemde bıraktım. Üç sene boyunca öğrencilerin soruları ve benim okumalarım ile metinleri bir noktaya kadar getirdim.

Orta Çağ din adamları ve ona tepki olarak doğan Modern Çağ protestan din adamları ve filozofların metinlerini de düşündüm. Ancak bu o sıralar benim için altından kalkması zor bir işti. Çünkü her şeyin karışmaya başladığı bu dönem üzerinde daha fazla okumak, düşünmek ve çalışmak gerekiyordu. Benim ise bunu yapmaya ne vaktim ne de gücüm vardı.

Batı'yı öğrenip de kendimizi bilmemek olmaz diye düşünüp Türkçe Metinlerle Eğitim Tarihi başlıklı bir ders daha hazırladım. Hem bizi daha yakından tanıyacak hem de ilk dönem okuduğumuz metinlerle mukayese etme imkanı bulacaktım. O dersi de iki sene verdim ve notlar hazırladım. Ancak o notları kitaplaştıracak vakit ve imkan bulamadım. Belki bu kitabın yayınlanmasının verdiği şevk ile de ona başlarım.

Metinlerle Eğitim Tarihi kitabı ilk olarak 2014 yılında bir proje kapsamında ders kitabı olarak hazırlandı ve sınırlı sayıda çoğaltıldı. Ders kitabı olduğu için her bölüm haftalık ders olarak tasarlandı. Önce kısa bir özet, amaçlanan kazanımlar, konu, özet, konuda geçen temel kavramların kısa tanımları ve konunun öğrenilip öğrenilmediğini ölçen sorulardan oluştu.

Birlikte birçok makale kaleme aldığımız Dr. Seda Demir birkaç kez bu kitabın yeniden yayınlanması gerektiğini söyleyince kitabın eksik birkaç bölümü olduğunu, bazı bölümlerinin de genişletilmesi gerektiğini söyledim ve kendisine bunları yaptığı takdirde yayınlatabileceğimi söyledim. Kabul edince işe koyulduk.

İlk baskıdan farkı ders kitabı olarak hazırlandığı için ilave edilen özet, soru vs gibi kısımların çıkartılması oldu. Daha sonra Dr. Demir, Sümer, Hint, Antik Yunan ve Roma bölümlerini genişletti. Mısır'ı da ilave etti ve kitabı tamamladık.

Vaktimiz ve gücümüz yeterse Türkçe Metinlerle Eğitim Tarihi'ni de hazırlamak istiyoruz. Bu arzumunun tahakkukunu Cenab-ı Mevla'dan niyaz ederken kitabın istifadeye mazhar olmasını diliyoruz.

İsmail Güleç
Esentepe Serdivan
13 Ağustos 2025

Kaynaklar

- Aberbach, M., & Aberbach, D. (2009). *Jewish Education and History: Continuity, crisis and change*. Routledge.
- Alath, A. (2010). *Batıya Yön Veren Metinler I*, İstanbul: İlke Sağlık ve Eğitim Vakfı.
- Allen, J. P. (2000). *Middle Egyptian: An introduction to the language and culture of hieroglyphs*. Cambridge University Press.
- Allon, N., & Navratilova. (2017). *H. Ancient Egyptian scribes: A cultural exploration*. Bloomsbury Publishing.
- Altekar, A. S. (1944). *Education in Ancient India*. Nand Kishore & Bros. s. 45–46.
- Aristoteles (2004), *Politika*, Çev: Mete Tunçay, İstanbul: Remzi Kitabevi
- Assmann, J. (2003). *The mind of Egypt: History and meaning in the time of the pharaohs*. Harvard University Press.
- Bertman, S. (2003). *Handbook to life in ancient Mesopotamia*. Infobase Publishing.
- Beydeba (2003). *Kelile ve Dimne*. Çev: Sait Aykut. İstanbul: Şule Yayınları.
- Bloomer, W. M. (2011). *The school of Rome: Latin studies and the origins of liberal education*. Berkely & Los Angeles: University of California Press.
- Bonner, S. (1977); *Education in Ancient Rome From the Elder Cato to the Younger Pliny*, Berkeley and Los Angeles: University of California Press.
- Bottéro, J. (1995). *Mesopotamia: Writing, reasoning, and the gods*. University of Chicago Press.
- Boyd, W. (1968): *The History of Western Education*, 9. Bs., London: Adam Charles Black.

- Bravo, H. (2007), Augustinus'un Varlık ve Bilgi Görüşleri, *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 15 (Mayıs 2007), ss. 111-128.
- Brown, P. (2012). *The rise of Western Christendom: triumph and diversity, AD 200-1000*. John Wiley & Sons.
- Brunner, H. (1957). *Alta ıgyptische Erziehung*. Wiesbaden.
- Cicero. (1998). *De Oratore* (E. W. Sutton & H. Rackham, Trans.; Original work published 1942). Harvard University Press.
- Cole, L. (1966), *A History of Education Socrates to Montessori*, Hol, Rinehart and Winston: New York, Chicago, San Fransisko.
- Cordasco, F. (1976). *A brief history of education: A handbook of information on Greek, Roman, Medieval, Renaissance, and modern educational practice*. Maryland: Rowman & Littlefield.
- David, R. (2014). *Voices of ancient Egypt: Contemporary accounts of daily life*. Bloomsbury Publishing USA.
- Dawson, W. R. (1925). Education in ancient Egypt. *Science Progress in the Twentieth Century (1919-1933)*, 20(77), 109-119.
- Deimel, A. (1923). Die Inschriften von Fara. Vol. 2: Schultexte aus Fara. *Umschrift herausgegeben und bearbeitet (WVDOG 43)*, Leipzig.
- Delnero, P. (2010). Sumerian extract tablets and scribal education. *Journal of Cuneiform Studies*, 62(1), 53-69.
- Demirci, F. (2007). İki Siyasal Eğitim Modeli: Sokrates ve Platon'un Eğitim ve İnsan Anlayışları (Sokratik ve Platonik Eğitim), *Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi "38. ICANAS, Bildiriler, FELSEFE*, Ankara, 10-15 Eylül 2007, 103-125.
- Demirci, K. (1998). "Hinduizm" *TDV İslam Ansiklopedisi 18*. İstanbul: İSAM, s. 112-116.
- Drever, J. (1983). *Greek education its practice and principles*. CUP Archive.
- Erasmus (2009), *Deliliğe Övgü*, çev. Çiğdem Dürüşken, İstanbul: Kalcı Yayinevi.
- Estep, J. R. (Ed.). (2003). *CE: The heritage of Christian education*. College Press.
- Eyre, J. B. C., & Baines, J. (1983). Four notes on literacy. *GM*, 61, 65-96.
- Ferguson, E. (2003). *Backgrounds of early Christianity*. Wm. B. Eerdmans Publishing.
- Finkelstein, I., & Silberman, N. A. (2002). *The Bible unearthed: Archaeology's new vision of Ancient Israel and the origin of sacred texts*. Simon and Schuster.
- Gaarder, J. (2006), *Sofî'nin Dünyası*, Çev: Sabir Yücesoy, İstanbul: Pan Yayıncılık
- Gökberk, M. (2003), *Felsefe Tarihi*, İstanbul: Remzi Kitabevi.

- Griffiths, J. G. (1998). *Egypt and the Rise of the Synagogue*. In *Ancient Synagogues, Volume 1* (pp. 3-16). Brill.
- Hankins, J. (1995). *Erasmus and the Age of Reformation*. Cambridge: Harvard University Press.
- Johnson, P. (1987). *A history of the Jews*. New York: Harper & Low.
- Justice, K. M. (2017). Phoenix in the Iliad. Student Research Submissions, (152). University of Mary Washington. (https://scholar.umw.edu/student_research/152 14.08.2025)
- Kanad, F. (1963). *Pedagoji Tarihi*, 4. Baskı, Ankara: MEB.
- Kantarci, Z. (2013), Sokrates ve Eğitim Felsefesi', *MAVİ ATLAS GŞÜ Edebiyat Fakültesi Dergisi* S. 1, ss. 78-90.
- Keay, F. E. (1918). *Ancient Indian education: An inquiry into its origin, development, and ideals*. Oxford University Press, H. Milford.
- Kramer, S. N. (1981). *History begins at Sumer: Thirty-nine firsts in recorded history*. University of Pennsylvania press.
- Kramer, S. N. (2002). *Tarih Sümer'de Başlar*. 2. Bs. İstanbul: Kalcı Yayinevi.
- Kramer, S. N. (2010). *The Sumerians: Their history, culture, and character*. University of Chicago Press.
- Lee, H. C. T. (2000): *Education Traditional China, A History*, Leiden, Boston, Koln: Brill.
- Lichtheim, M. (1973). Ancient Egyptian Literature: Volume I. *The Old and Middle Kingdom, Berkeley/Los Angeles*.
- Lichtheim, M. (2006). *Ancient Egyptian Literature, Volume II: The New Kingdom* (Vol. 2). Univ of California Press.
- Maltaş, R. (2011). *Sümerlerden Günümüze Eğitim-İlk ve Ortaçağ*. İstanbul: Çizgi Kitabevi.
- Marrou, H. I. (1982): *A History of Education in Antiquity*, trans. George Lamb, Madison (Wisconsin): The University of Wisconsin Press.
- McDermott, B. (2016). *Decoding Egyptian Hieroglyphs: How to Read the Secret Language of the Pharaohs*. Chartwell Books.
- Michalowski, P. (2004). "Writing and Literacy in Early States: The Case of Sumer." In *The First Writing: Script Invention as History and Process*, eds. Stephen D. Houston. Cambridge University Press.
- Miller, H., Grant, L. D., & Pomson, A. (Eds.). (2011). *International handbook of Jewish education* (Vol. 5). Springer Science & Business Media.
- Morenz, S. (1992). *Egyptian religion*. Cornell University Press.

- Nissen, H. J., Damerow, P., & Englund, R. K. (1993). *Archaic bookkeeping: early writing and techniques of economic administration in the ancient Near East*. University of Chicago Press.
- Özerdim, M. (1990). *Konfüçyüs Konuşmalar*, İstanbul: MEB.
- Platon (2000), *Sofist*, Çev: Cenap Karakaya, İstanbul: Sosyal Yayınlar.
- Platon, (1937) *Devlet*, Çev. Sebahattin Eyüpoğlu, Remzi Kitabevi: İstanbul.
- Porcaro, D. S. (2002). Sacred Libraries in the Temples of the Near East. *Studia Antiqua*, 2(1), 64–70.
- Randolph, J. (Ed.). (2017). *Living and Working in Ancient Egypt*. Enslow Publishing, LLC.
- Robson, E. (2001). The tablet house: a scribal school in Old Babylonian Nippur. *Revue d'assyriologie et d'archéologie orientale*, 93(1), 39-66.
- Schechter, S. (1910). *Fragments of a Zadokite Work: Documents of Jewish Sectaries*, I. Cambridge.
- Scharfe, H. (2018). *Education in ancient India* (Vol. 16). Brill.Schar
- Sunar, C. (2003). *Tasavvuf Tarihi*, İstanbul: Anadolu Aydınlanma Vakfı.
- Tannenbaum, D. (2008). *Siyasi Düşünce Tarihi Filozoflar ve Fikirleri*, Çev. Fatih Demirci, Ankara: Adres Yayınları.
- Timuçin, A. (2002), *Düşünce Tarihi*, İstanbul: Bulut Yayınları
- Versenyi, L. (2007), *Sokratik Hümanizm*, İstanbul: Sentez.
- Wilken, R. L. (2003). *The spirit of early Christian thought: Seeking the face of God*. Yale University Press.
- Wilkins, A. S. (1905). *Roman Education*. New York: Cambridge University Press
- Yang, R. S. (1973): "Kuo-Tzu Chien: The Imperial Academy of Medieval China" *The University World, A Synoptic View of Higher Education in The Middle Ages and Renaissance*, ed. Douglas Radcliff-Umstead, Pittsburgh: University of Pittsburgh, p. 140-157)
- Yılmaz, Z. (2004), Aristoteles'in Eğitim Anlayışı, *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi* 10 (2004), ss. 148-159.

METİNLERLE EĞİTİM TARİHİ

Eğitim için yazılmış dizeler içinde tarihin en eski uygarlıklarından günümüze kadar gelen bir yolculuk...

Bu kitap, Sümer medeniyetinin tablet evlerinden Antik Mısır'ın Yaşam Evleri'ne, Konfüçyüs'ün Çin'inden diğer antik kadim medeniyetlere, modern çağın yakın zamanlarına değin öğrenme geleneklerine kadar uzanan geniş bir perspektifte eğitim tarihini metinler üzerinden keşfetmenize yardımcı olacak. Her bölüm, önce eğitim dünyasına da etki eden dönemin beşeri, kültürel ve ideolojik toplum yapısına ışık tutan özgün bilgilerle başlayıp, edebî metinler ve antropolojik detaylarla destekleniyor.

Okuyucuya, sadece antik ve eski eğitim kurumları ve yöntemleri konusunda bilgi sağlamakla kalmayan bu çalışma; aynı zamanda akademik bilginin öğretim biçimleri, dönemin disiplin yaklaşımı, öğretmen-öğrenci ilişkileri ve eğitimde ahlaki değerler gibi zamansız ve dönemler üstü temalar üzerine düşünme fırsatı da sunuyor.

Akademik dünyaya ek olarak tarihe ilgi duyan genel okuyucuya hitap eden Metinlerle Eğitim Tarihi, titiz bir araştırma, zengin kaynak kullanımı ve akıcı bir anlatımı bir araya getiren kapsamlı bir çalışma niteliğine sahip.

Antik bilgelik metinlerinin taş tablettan papirüse geçişine, papirüsten matbaada kağıt üzerinde şekil bulma serüvenine eşlik edebileceğiniz bu çalışma ile binlerce yıl önce atılan ilk eğitsel adımların bugün hâlâ nasıl yankı bulduğunu keşfedeceksiniz.

"dün"den öğrendiklerinle
"bugün"ü yaşamak
"yarın"ları aydınlatır.

ISBN 978-625-5905-21-5

